

ПРОГРАМА ЗА
РАЗВИТИЕ НА
СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони
„Европа инвестира в селските райони”

СДРУЖЕНИЕ “МИГ САМОКОВ”

Самоков – 2000, ул. “Македония” № 34 , Телефон 0888995689, e-mail: mig_samokov@abv.bg

ДОКЛАД:

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРОИЗВОДСТВО И ПРЕРАБОТКА НА БИОЛОГИЧНИ ПРОДУКТИ И АГРО-ЕКОЛОГИЯ ОТ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ И ПРЕРАБОТВАТЕЛИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА САМОКОВ

Част 5 – Биологично животновъдство

Част 6 – Биологично пчеларство

доц. Елена Цолова

Съдържание:

5. БИОЛОГИЧНО ЖИВОТНОВЪДСТВО	2
6. БИОЛОГИЧНО ПЧЕЛАРСТВО.....	13

5. БИОЛОГИЧНО ЖИВОТНОВЪДСТВО

Състояние и тенденции в развитието на животновъдството на територията на МИГ Самоков

Секторът на биологичното животновъдство в България остава по-слабо развит от биологичното растениевъдство, но през последните години се наблюдава тенденция към увеличаване и на отглежданите по биологичен начин животни. Интересът към сектора продължава да расте през последните две години, за което допринасят и възможностите за финансово подпомагане на биологичното животновъдство в рамките на новия Програмен период. По биологичен начин в страната се отглеждат основно говеда, овце, кози и пчели. При биоживотновъдството най-голям ръст от 24% е отчетен при пчеларството - от 46 хил. през 2010 г. пчелните семейства се увеличават до 178 хил. през 2015 г, като през последната година се наблюдава лек спад.

На територията на община Самоков животни се отглеждат в малки лични стопанства, до голяма степен разпръснати и служат основно за задоволяване на личните потребности на хората. Наблюдава се тенденция към бавно окрупняване на животновъдните стопанства, в които се отглеждат овце, говеда и свине. Наблюдава се по-висока активност в сектор пчеларство и през последните години над 100 човека развиват тази дейност.

В община Самоков има прекрасни условия за развитие на животновъдството. Наличните площи дават възможност за развитие на говедовъдството, овцевъдството и козевъдството. Наличният брой животни в тази икономическа зона са посочени в таблица 2. От таблицата става ясно, че в района най-голям е относителния дял на птиците (7200), непосредствено следвани от овцете (4875) говеда -4480 бр. С еднакво дялово участие се представят броя на козите и свинете.

Таблица 1. Брой животни в община Самоков през 2017 г. (по данни на поземлена комисия в община Самоков)

№	Вид животни	Брой в хил.
1.	Говеда	4480
	В т.ч. крави	4150
2.	Биволи	0
	В т. ч. биволици	0
3.	Овце	4875
	В т.ч. овце майки	4379
4.	Кози	595
	В т.ч. кози-майки	520
5.	Свине	580
	В т. ч. свине майки	26
6.	Птици	7200
	В т. ч. кокошки носачки и ярки	6600
	бройлери	180

По данни на НСИ в Европейския съюз като най-перспективни се очертава развитието на биологичното овцевъдство. В Европейския съюз има около 60 % недостиг на овчи продукти, които се осигуряват от внос от други страни. Това дава възможност България да се намеси в този пазар.

Биологичното овцевъдство в този район ще се развива в млечно и маслодайно направление. Като най-подходяща порода за тази цел е Българската млечна популация (Плевенска черноглава и Елинпелинска), които се отглеждат в Института по животновъдни науки в Костинброд. Фермери желаещи да отглеждат тези породи овце биха могли да закупят кочлета за разплод от института. В района се отглеждат още една местна порода като Каракачанска автохтонна, предназначена за получаване на субсидии

Най-подходяща порода за създаване на месодайно овцевъдство е Ил дьо Франс. Тя има голяма адаптивна способност, бърз интензитет на растеж и голяма плодовитост. Всичко това ни кара да препоръчваме броя на биологичните овце от млечно и маслодайно направление да се увеличава ежегодно с 20%.

През последните години в страните от Европейския съюз се забелязва тенденция към разширено търсене на кози продукти (мляко, сирене и др.), поради диетичните им качества. Поради това е необходимо броя на козите да се разшири, като усилията се насочат към създаване на промишлени ферми. Това ще позволи да се гарантира качеството на получената продукция. Най-подходящи кози за адаптиране в този район са породите Българска бяла млечна и Тотенбургска. Козите от тези породи имат добра адаптивност и висока жизненост. Поради което предвиждаме броя на козите ежегодно да се увеличава с около 10%.

За производство на краве мляко е необходимо броя на млечните крави да се запази в същия размер. Средната продуктивност на кравите трябва рязко да се увеличи. За целта държавата трябва да стимулира създаването на по-големи ферми над (20 крави) създаващи възможност за по-висока ефективност и за производство на качествено мляко отговарящо на Европейските стандарти. Най-подходящата порода за по – равнинната част е Българско черно шарено и Монбелиард. В по-високите предпланински и планински части за препоръчване е да се отглеждат крави от породата Джарсийе. Те притежават висока продуктивност и адаптивни възможности.

Европейският и Българският пазар изпитват остър недостиг на тележко месо от специализирани породи. Месото от тези породи се характеризира с много добри вкусови качества и висок рандеман. На територията на МИГ Самоков има добри условия за развитие на месодайно говедовъдство, поради многото пасища и пустеещи земи с които разполага община Самоков. За създаване на месодайно говедовъдство трябва да се ползват породите Херефорд, Абердин ангус и Лимузин. Те имат висок интензитет на растеж и много добри вкусови качества на месото. Не на последно място трябва да се отбележи, че те имат много добри адаптационни възможности.

Развитието на месодайното говедовъдство в България и в района пряко зависи от националните субсидии, които ще получават фермерите. Предлагаме броя на месодайните крави да се увеличава ежегодно с около 20%.

В страните на Европейския съюз има голямо търсене на продукти от биволовството. В района на МИГ Самоков този вид животни е ликвидиран и не се отглеждат. Засиленото търсене се обуславя от това, че биволските продукти имат диетични качества, които се ценят от европейските конуматори.

Поради специфичната храносмилателна система на биволите може да се организира производство на биологична продукция, която има неограничен пазар в страните от Европейския съюз.

Това ни кара да смятаме, че броя на биволите в района трябва да бъде около 1000 броя и ежегодно да се увеличава с около 10%.

При останалите животни свине и птици, броят им трябва ще се запази на същото равнище, поради свръхпроизводството на тези продукти в Европейския съюз. Наред с това в бъдеще не се придвиждат субсидии за стимулиране на тези производства.

В община Самоков има благоприятни условия за развитие на биологичното животновъдство. Двете основни мисии на биопроизводството – предлагане на гарантирано здравословен продукт на потребителя и опазване на околната среда го отличават от масово практикуваното.

В основата на биологичното животновъдство са методи и практики, създаващи условия на животните максимално близки до естествената среда на техните предшественици. В биологичното стопанство животните получават храна отговаряща на тяхната биология и според конкретното си физиологично състояние.

Алтернативата –биологично отглеждане на животни е един шанс за по-дребните животновъди, тъй като методите на производство не биха могли да бъдат приложими във все по-големите напоследък животновъдни ферми.

ОБЩИ ПРИНЦИПИ, ВАЛИДНИ ЗА ЖИВОТНОВЪДСТВОТО

Избор на породата, репродукция и селекция

При избор на породаа трябва да се има предвид нейната пригодност към природните дадености на района, а не на първо място продуктивните й заложби. За района на Самоков би било пригодно кафявото говедо. То е и по-малко претенциозно по отношение на фуражите в сравнение с Холщайн-фризийското говедо. По-слабо продуктивно е, но много по-устойчиво на заболявания и с по-дълъг период на използване.

Биофермерите трябва да използват възможно по-често естественото покриване. Позволява се обаче изкуствено осеменяване със семенен материал от разплодници, които не са плод на ембриотрансфер. Трансфера на ембриони също е забранен, както и **медикаментозна синхронизация на еструса.**

Разширяване и поддържане на стадото

Основен принцип – всички новозакупени животни трябва да произлизат от сертифицирани биологични ферми. За поддържане на стадото идеалният вариант е да се прилага собствено възпроизводство. Въпреки това Наредбите за биологично животновъдство допускат в стадото да се вкарват животни от конвенционални стада.

Мъжките разплодници могат да се закупуват от конвенционални стопанства, при положение, че ще се отглеждат и хранят по биологичен начин.

Разширяването и поддържането на стадото със животни от конвенционални стада е възможно само след разрешение на Контролния орган в следните норми: Говеда – до 10%

от възрастните животни; овце и кози – до 20% от възрастните животни; свине – до 20% от възрастните животни.

Допуск: при положение, че фермата сменя породата или е въведена нова такава, Контролният орган има право да разреши увеличаване до 40%, когато липсват такива от биологични ферми или при форсмажорни ситуации.

Системи на отглеждане. Животновъдни сгради

Системата на отглеждане, животновъдните сгради и възможността за движение трябва да се съобразяват с особеностите на съответния животински вид.

В биологичното животновъдство са задължителни свободните системи за отглеждане, освен ако животните вече са населявали сградата преди влизане в сила на Наредба 35/2001.

При строителство на нови обори или големи реконструкции на вече съществуващи такива трябва да се придвиждат дворчета за разходка.

Животновъдни сгради

Сградите трябва да осигуряват защита и комфорт на животните. Подът да е гладък, да не е хлъзгав, поне половината от него да е с твърдо покритие. В сградата трябва да се предоставят оптимални, съобразени с възрастта и големината на животните площи за лежане, движение и хранене и всякакъв вид потребности. Местата за лежане трябва да са покрити със слама и мека постеля.

При говедата, овцете и козите, въпреки че в едно утвърдило своята йерархия стадо, каквото е биологичното, това почти не се налага в случай на нужда трябва на родилките да се предостави спокойно място за раждане. Всички млади животни след първата седмица трябва да се отглеждат групово. Сградите да се добре вентилирани.

Материалите, използвани при построяването, за поддръжката на обора трябва да са безвредни за животните. За неговата дезинфекция, почистване, и борба с насекомите и болестите могат да се използват само продукти в приложения 5 и 6 на Наредба 35/ 2007 на МЗХ. Задължително е дворче за разходка с непокрита площ.

Таблица 2. Минимални площи за отглеждане на говеда, кози и овце

Вид и категория животни		Жива маса, kg	Площ на животните, m ²	
			В сградата	Извън сградата
Говеда	Млади животни	до 100	1,5	1,1
		до 200	2,8	1,9
		до 350	4	3
		над 300	5 + 1 m ² за 100 kg	3,7 + m ² за 100 kg
	Млечни крави		6	4,5
	Разплодни бици		10	30
Овце и кози	Майки		1,5	2,5
	Агнета и ярета		0,35	0,5

При свинете майките се отглеждат групово с изключение на последния стадий от бремеността и по време на кърменето.

Забранено е отглеждането на малки прасенца на платформи и клетки. Дворчетата за разходка трябва да предоставят възможност за ровене.

Наредбата за биологично животновъдство определя следните минимални площи, които трябва да се предоставят на различните категории свине:

Таблица 3. Минимални площи, които трябва да се предоставят на различните категории свине

Вид и категория животни	Жива маса, kg	Площ на животно, m ²	
		В сградата	Извън сградата
Майки с прасета до 40 дневна възраст		7,5	2,5
Подрастващи прасета	до 30 kg	0,6	0,4
Свине			
угоявани	до 50 kg	0,8	0,6
	до 85 kg	1,1	0,8
	до 110 kg	1,3	1
Разплодни женски		2,5	1,9
Прези		6	8

В биологичното птицевъдство е забранено отглеждането на птици в клетки, Птиците трябва да се отглеждат подово върху дълбока постеля. Задължително е да имат достъп до открити площи поне за 1/3 от живота им. Там те трябва да намират “заслони” от слънце, дъжд, вятър, достатъчно хранилки и поилки и възможност за “прашна баня”. За водоплаващите се предоставя възможност за достъп до водни площи.

Таблица 4. Минимални площи, които трябва да се предоставят на различните видове и категории птици:

Вид и категория животни	Брой птици, m ²		Максимален брой птици в помещение
	в сградата	извън сградата	
Кокошки носачки	6	4	3000
Пилета	10*	4	4800
Токачки	10*	4	5200
Женски пекински и мускусни патици	10*	4,5	4000
Мъжки пекински и мускусни патици	10*	4,5	3200
Гъски	10*	15	2500
Пуйки	10*	10	2500

*Максимално 21 kg жива маса на m²

За снасящите птици се предоставят адекватен брой гнезда разположени на удобна за вида височина. За кокошки носачки трябва да се предвиди 1 гнездо за 8 птици. Ако то е групово за птица се предвиждат 120 см².

При ползване на изкуствено осветление светлата част денонощието не трябва да бъде по-дълга от 16 часа.

При отглеждане на птици за месо общо използваемата площ не трябва да надвишава 1600 м².

След всяка партида сградите, площите и съоразенията се почистват и дезинфекцират.

Хранене на животните

Основен принцип е животните да се хранят според техните потребности и биология на храносмилателната им система. В идеалният пример животните се хранят само с фуражи, произведени във фермата.

Когато се изхранват фуражи, произведени от площи в преход към биологично производство от собственото стопанство те могат да бъдат не по-вече от 60 % от дажбата, а ако са закупени от друго – не повече от 30 %.

От голямо значение за здравето на едно животно е как то е отглеждано като малко. В биологичната ферма младите животни се хранят с натурално мляко не по-малко от 90 дена, при телетата и 45 дена при агнетата и яретата и 40 дена при свинете.

Възрастните животни се хранят с биологично произведени фуражи. Допуска се не по-вече от 5% от сухото вещество в дажбата да е с конвенционален произход. Затова Наредбата за биологично животновъдство определят за преживните животни 60 % от дажбата да е от груби фуражи.

Когато се закупуват фуражи с конвенционален произход количествата им (изчислени на базата на нуждите от сухо вещество на всеки животински вид) са регламентирани от Наредбите за биологично животновъдство. За говеда, овце и кози те са не по-вече от 5%. За свине и птици допускът е 15%.

При храненето на птиците минимум 65% от дажбата трябва да е зърнени фуражи. При възможност се изхранват под формата на зърно.

В дажбата на свине и птици задължително се включват обемисти фуражи/ груби и сочни.

Абсолютно е забранено използването на фуражи, които съдържат генетично модифицирани организми!

Забранено е насилственото хранене. При угодяване не се позволява хранителен режим, които води до необратими увреждания на здравето на животните.

Всеки стопанин е длъжен да покаже пред Контролния орган дажбите си за хранене на стадото си. Той стриктно води дневник на произведените и закупени фуражи. В него се отбелязва произхода и качеството на закупените фуражи. Този дневник трябва да е на разположение по всяко време.

ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА

Трябва да се лекуват ранените или болни животни!

За здравето на животните в стадото е по-важно в стопанството да се прилагат профилактични мерки: ползване на подходящи породи, селекция водеща до устойчивост към заболявания, правилно хранене, редовни разходки на открито, подходяща гъстота на отглеждане, профилактика на инфекциите. При нужда от лечение това се прави само от

специалисти в района. Прилагат се с предимство фитотерапевтични, хомеопатични препарати, микроелементи, фуражни добавки от минерален произход.

Забранява се профилактичното ползване на синтезирани по химичен път алопатични ветеринарномедицински продукти, стимулатори за растежни, продуктивни и репродуктивни качества.

Във всяко биологично стопанство се води дневник за ветеринарните мероприятия, които е на постоянно разположение на Контролния орган. Задължителните данни, които се вписват в него са:

1. Идентификация на животното;
2. Диагноза;
3. Приложен препарат;
4. Период на лечение;
5. Калантинен срок на препарата;
6. Спазен карантинен период;
7. Подпис на ветеринарния лекар.

Паралелно с този документ се води дневник на бракувана продукцията. От него трябва да стане ясно какво се случва с излъчената от лекуваните животни продукция (мляко, яйца, месо) при заколване по необходимост.

ЖИВОТНОВЪДНИ ПРАКТИКИ

Забранява се системното обезроговяване на животните, освен ако животните с рога застрашават другите от стадото или хората, които се грижат за тях. Кастрирането също се забранява в биологичното животновъдство, освен ако това не е свързано с получаването на специален вид продукция и/или технологията на отглеждане.

Освен по ветеринарно предписание и с разрешение на Контролния орган, всички по-долу изброени интервенции са забранени:

- Поставяне на еластични пръстени на опашките на агнетата;
- Рязане на зъби;
- Рязане на човките и на ноктите на птиците;
- Рязане на крилата на птиците.

Управление на оборския тор

Оборският тор е основен замърсител на околната среда от животновъдната дейност. Той трябва редовно да се отстранява от площите на животните. Всяко едно животновъдно стопанство трябва задължително да притежава торовместилище, непозволяващо изтичането на течна и твърда фракция в почвата и надпочвените води. Трябва да се има предвид, че годишно в един хектар не може да се внася повече от 170 kg азот.

Таблица 5. Количество оборски тор от различни видове и категории животни

Вид и категория животни	Еквивалентен брой на 170 kg азот
Едрокопитни над 6 месеца	2
Телета за угодяване	5
Телета до 1 година	5
Мъжки телета от 1 до 2 години	3,3

Женски телета от 1 до 2 години	3,3
Мъжки говеда над 2 години	2
Юници	2,5
Крави	2
Овце	13,3
Кози	13,3
Свине - майки	6,5
Свине за угодяване	14
Малки прасета	74
Кокошки - носачки	230
Пилета - бройлери	580
Зайкини	100

Период на преход

Преходният период е времето през което стопанството, респективно животното, се освобождава от натрупаните в резултат на неправилно хранене или отглеждане вредни вещества.

Според нивото на развитие и организация на фермата са възможни две възможности. При едната растениевъдната и животновъдната дейност преминават паралелно периода на преход. Тогава той е 24 месеца. След като фермата произвежда биологични фуражи, създава е оптимални според Наредбата условия, продуктите на отглежданите в нея животни и птици могат да се предлагат като биологични след следния период от време:

- за месо от еднокопитни и едър рогат добитък – 12 месеца или $\frac{3}{4}$ от продължителен стга на живота до заколване;
- за месо от дребни преживни и прасета – 6 месеца;
- за месо от птици – 10 седмици;
- за мляко – 6 месеца;
- за яйца – 6 седмици.

За жинотни отглеждани за млеко, той е 6 месеца а за такива за месо – 12 месеца, или не по-малко от $\frac{3}{4}$ от живота на животните.

Таблица 6. Обобщение на изискванията за биологично животновъдство

		Допуск	Забелажка
Произход			
Порода	Подходящи за условията на отглеждане – климат, ландшафт. Устойчиви на заболявания.		
Формиране на стадото	1. От друго биологично стопанство 2. От същото стопанство след преминаване на преходен период		С разрешение на контролния орган
Подновяване	От друго биологично стопанство	От небилгично стопанство когато: липсват такива	С разрешение на

		животни от биостопанство или при висока смъртност по здравни причини или природно бедствие	Контролния орган
Поддържане	1. Собствено възпроизводство 2. От друго биологично стопанство	От небиологично стопанство годишно: Женски животни: 10% от възрастните еднокопитни и ЕРД, 20% от възрастните прасета, овце кози до 40% при смяна на породата Мъжки разплодници: от небиологично стопанство, но ако ще се отглеждат и хранят по биологичен начин	С разрешение на Контролния орган. Евен. Карантинен период
Хранене			
Бозаен период	Само с натурално мляко		
Вид на фуража според начина на производство	Произведени по биологичен начин	1. Фуражи от площи в преход: - от собствено стопанство- до 60% - от друго стопанство –до 30% 2. Конвенционални фуражи произведени без химични разтворители и добавки, посочени в Наредба 35	
Диетика	Забранява се храненето в режим водещ до анемия. Забранено е насилственото хранене		
Ветеринарна медицина			
Профилактика	1. Подходящи породи 2. Селекция водеща до устойчивост към заболявания 3. Правилно хранене 4. Редовни разходки на открито 5. Подходяща гъстота на отглеждане 6. Профилактика на инфекциите		
Лечение	Само от квалифицирани кадри		
Разрешени препарати за лечение	Фитотерапевтични, хомеопатични, Микроелементи, Фуржни добавки от минерален	Само в краен случай: химично синтезирани алопатични препарати и антибиотици	Животните и продуктите от тях не се предлагат

	произход		като биологични, ако са третирани повече от: 1. Два пъти за една година. 2. Един път, ако жизнения цикъл е по-малък от една година
Забранени за ползване препарати	Химично синтезирани алопатични продукти за профилактика, Стимуланти за продуктивност и репродукция	Само за отделни животни	
Карантинен срок	Два пъти по-дълъг от посочения на опаковката		Ако не е посочен: 1. Мляко и яйца – 7 дена; 2. Месо -28 дена
Статистика	Ветеринарен дневник		
Животновъдни практики			
Размножаване	Чрез естествени методи	Разрешено е изкуствено осеменяване. Забранено е ЕТ	
Манипулации	Забранено е системното:		
	1. Поставяне на еластични пръстени на опашките на агнетата; 2. Подрязване на опашките 3. Изрязване на зъби 4. Подкастриране на човки 5. Кастриране	Кастрицията е разрешена само с цел подобряване на качеството на продуктите и / или свързано с технологията	Само от ветеринарен лекар
Идентификация	Съгласно изисквания на НВМС		
Транспорт	Съгласно изисквания за хуманно отношение към животните. Забранено е ползването на електронни стимулатори и успокоителни препарати		
Система на отглеждане			
Сгради	Пригодни към биологичните и физиологични особености на вида	Не са задължителни където климата позволява	

Под	Гладък, но не хлъзгав. Най-малко половината от площта да е с твърдо и здраво покритие		
Системи на отглеждане	Забранено е отглеждането на животните завързани	Не се прилага за говеда отглеждани в сгради, изградени преди влизане в сила на Наредба 35, когато са спазени изискванията за хуманно отношение към животните и са осигурени места за спокойно отелване и възможност за движение	С разрешение на контролния орган
Гъстота	Според вида, възрастта и поведенческите нужди		
Оборски тор			
Почистване	Редовно		
Съоразения	Да не се допуска замърсяване на околната среда чрез изпадане, преливане или просмукване		
Вместимост	Достатъчна за най-дългия период през които внасянето на оборски тор в почвата е забранено или неподходящо		
Период на преход			
За цялото стопанство	24 месеца	Контролният орган може да намали периода при определени условия	
Месо от ЕРД, ЕЖ	12 месеца не по-малко от $\frac{3}{4}$ от живота на животното		
Месо от дребни преживни и свине	6 месеца		
Мляко	6 месеца		
Месо от птици	10 седмици		Ако са доставени за угояване до 3 дневна възраст
Яйца	6 седмици		

6. БИОЛОГИЧНО ПЧЕЛАРСТВО

Пчелният мед и пчелните продукти се продават като произведени по биологичен начин само ако правилата на биологичното производство са спазени поне една година.

Произход на пчелите – от биологични стопанства (до 10% от семействата годишно – от конвенционални стопанства).

Места за отглеждане на пчелните семейства

- Разположение на пчелина – в радиус от 3 км да има само биологична медоносна растителност или диворастваща такава, да бъде далеч от източници на замърсяване.

- Разрешени места

- Сертифицирани биологични площи: дива растителност; гора; край гората; храстовидна и букова растителност;ливада; традиционни обработвани масови реколти без прилагане на пестициди и изкуствени торове (удостоверение или дълга възможност за доказване).

Забранени

Интензивни, конвенционално обработвани масови реколти с прилагане на пестициди и / или изкуствени торове (напр. слънчоглед, царевица, бобови култури, зеленчуци, овощни градини, рапица, памук, лавандула и др.).

Пчелни кошери

- От всички познати системи;

- Материали – дърво, глина, слама, хартия/картон, кал, корк, и други естествени субстанции и материали, рамки от дърво.

- Боядисване

- Външно измазване само с естествени бои и материали;

- Вътрешно измазване само с восък и прополис.

Не се допуска външно измазване с бои, лакове, лазурни лакове от индустриален и синтетичен произход.

Пчелен восък

През периода на прехода се започва със смяната на восъка на пчелина със собствен восък от естествен градеж (восък от отпечатки и от строителни рамки).

. Забранено е закупуването на конвенционален восък или восък с неизвестен произход без анализ за остатъчни вещества и без разрешение от страна на контролния орган.

- До петата година от стартиране на процеса на сертификация всичкия восък и пчелина трябва да бъде подменен.

Изкуствено подхранване

- Мед от собствения пчелин;

- Сертифицирана захар, захарен сироп, тръстика или захарна меласа (след одобрение на контролния орган).

Забранява се използването на:

- Конвенционален мед (стар собствен и / или закупен такъв);

- Конвенционална захар, захарен сироп, захарно тесто или меласа;

- Допълнително подхранване с полен илизаместващи полена вещества и билкови отвари.

Лечение

- При лечение да се използват само фитотерапевтични и хомеопатични лекарствени средства.

- Разрешени препарати срещу **вароатоза**;
- Мравчена киселина 60% и 85% разтвор (с различни типове изпарители);
- Оксалова киселина 4% (аерозол - обгазяване);
- Млечна киселина 15% (третиране чрез напръскване) и други етерични масла (кристали или изпарители на тимол, евкалиптово масло, ментол и камфор).

Необходими документи при сертифициране на пчелин

1. Карта на местността. Отбелязва се разположението на пчелните кошери – територията на летеж.
2. Документи за регистрация на пчелина. Документ за собственост на пчелина.
3. Пчеларски дневник. Регистър на работата в пчелина.
4. Фактури и квитанции за доставка, документи за покупки и продажби – ако има такива.